

SAKSBEHANDLER
Jostein Gundersen
Lars Erik Eibak Bru

VÅR REF.
21/05558-31

DERES REF.

VÅR DATO
14.09.2023

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Vedtak om fredning av Isfjord radio, Kapp Linné, Svalbard, jf. svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd

Figur 1: Det sentrale stasjonsområdet på Isfjord radio. Foto: Store Norske 2023.

Vi viser til tidligere utsendt fredningsforslag for Isfjord radio, datert 17. mars 2023, som har vært på høring hos berørte parter og instanser. På grunnlag av dette fattet Riksantikvaren følgende vedtak:

Vedtak om fredning

Med hjemmel i lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) av 15. juni 2001 nr. 79 § 39 fjerde ledd freder Riksantikvaren Isfjord radio, gnr. 16/ bnr. 1/ fnr. 1, og deler av gnr. 1/ bnr. 1, på Kapp Linné på Svalbard.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å sikre og bevare Isfjord radio som et helhetlig anlegg for kommunikasjons-, navigasjons- og meteorologiske tjenester på Svalbard, fra etableringen av det første sjømerket i 1912 til stasjonen ble helt automatisert og fjernstyrt i 1999.

Fredningen skal bevare et anlegg som har vært et knutepunkt for kommunikasjon mellom Svalbard og resten av verden, og et sentralt støttepunkt for navigasjon til havs og i luften i store deler av Arktis.

Formålet med fredningen er videre å bevare bygninger, anlegg, installasjoner og annen infrastruktur som har gjort det mulig å ha en bemannet stasjon i Arktis gjennom hele året.

Formålet med fredningen er også å bevare et utvalg interiører som viser teknologisk spesialisering (tekniske rom i Hovedstasjonen og Telenorhytta), hvordan bemanningen har bodd (soverom i Hovedstasjonen) og særlig tilpassing til arktisk helårsbemanning (vanntanker og rom for snøsmelting i kjeller i Hovedstasjonen).

Fredningen skal bidra til å:

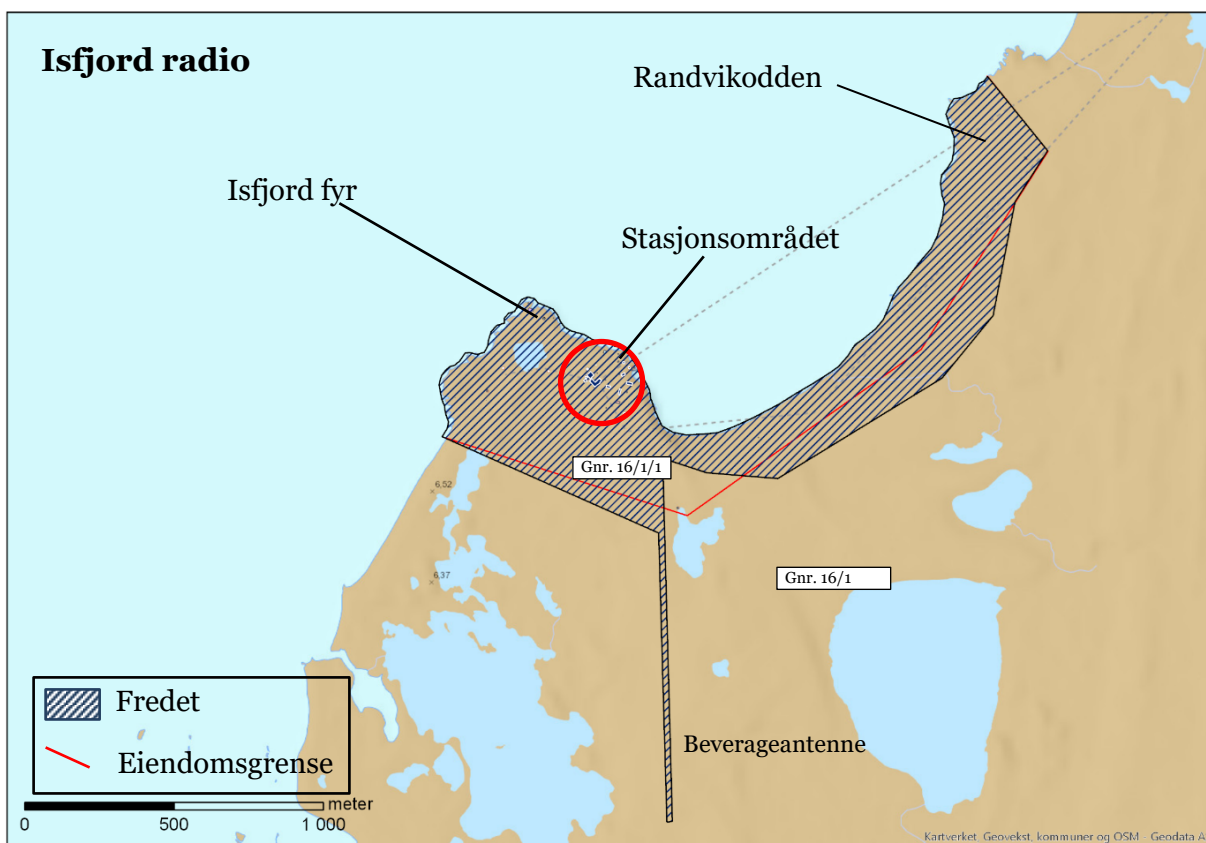
- sikre at kulturhistoriske, bygningshistoriske og arkitektoniske verdier bevares
- sikre tekniske kulturminner som kilde til kunnskap om kommunikasjons- og navigasjons- meteorologisk teknologi og -historie i Arktis
- sikre at den innbyrdes funksjonelle sammenhengen mellom bygninger, og sammenhengen mellom bygninger og tekniske installasjoner og infrastrukturen ved anlegget, bevares

Fredningen skal ikke være til hinder for næringsvirksomhet og ny bruk av eksisterende bygg og anlegg.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd omfatter Isfjord radio som avmerket på kart nedenfor, med uteområder, opplistede bygninger, anlegg og teknisk infrastruktur.

Bygninger, anlegg og teknisk infrastruktur er nærmere omtalt i vedlagt fredningsdokumentasjon.

Figur 2: Isfjord radio. Fredet område

Figur 3: Det sentrale stasjonsområdet på Isfjord radio med bygninger og sentrale tekniske anlegg omfattet av fredningen. Andre fredete elementer, rørgater, trasé for skinnegang, ledningstraséer og fundamenter er kartfestet i dokumentasjonsvedlegg.

Fredningen omfatter følgende bygninger:

- Hovedstasjonen, kulturminne-id 93240-13 (eksteriør og noe interiør)
- Gammelstasjonen, kulturminne-id 93240-14 (eksteriør)
- Polarbrakkka, kulturminne-id 93240-15 (eksteriør)
- Båthuset, kulturminne-id 93240-16 (eksteriør)
- Naustet, kulturminne-id 93240-17 (eksteriør)
- Sondebrakkka, kulturminne-id 93240-18 (eksteriør)
- Telenorhytta, kulturminne-id 93240-20 (eksteriør og noe interiør)
- Hytta på Randvikodden, kulturminne-id 93240-28 (eksteriør)
- Polarbrakkka, kulturminne-id 93240-15 (eksteriør)
- Tre antennehus vest for stasjonsområdet, kulturminne-id 93240-88,89,90 (eksteriør)

Fredningen omfatter følgende tekniske anlegg:

- Fyrlykt, kulturminne-id 93240-1, uten innvendig teknisk utstyr, solceller og lanterne
- Dieseltank med rørgate, kulturminne-id 93240-29,30
- Parabolantenne (Ø=13 m), kulturminne-id 93240-31
- Antennetårn NV for Hovedstasjonen, kulturminne-id 93240-87, uten teknisk utstyr og antenner
- Den gamle værstasjonen, kulturminne-id 93240-78
- Rørgate over terreng fra Hovedstasjon til Sondebrakkka, kulturminne-id 93240-92

Fredningen omfatter også:

- Oppbygd trasé for skinnegang mellom Hovedstasjonen og kaiområdet, inkludert kulvert
- Skinnegang fra Båthuset til kaiområdet
- Alle trestolper i lednings- og antennertraséer, og rester av slike
- Alle jordfaste antenne- og bardunfundamenter, og rester av slike
- Alle jordfaste rester etter seismiske målestasjoner/ -instrumenter
- Utearealer som avmerket på kart

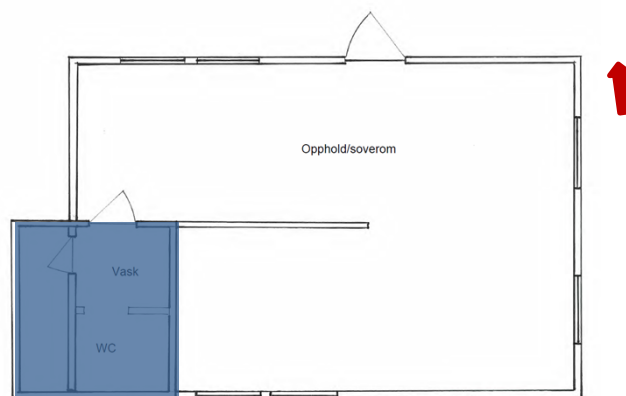
I fredningen av bygningene inngår hovedkonstruksjon inkludert innvendig bæring, utvendige fasader, materialbruk og overflater, samt bygningsdetaljer som vinduer, utvendige dører og porter (med noen unntak), piper og ildsteder.

I interiørfredningen i Hovedstasjonen inngår rominndelinger, original materialbruk og overflatebehandling, samt fast inventar (skap, innvendige dører, vindu i skillevegg, listverk, vinduslemmer o.l.), og konstruksjon for elektrisk skjerming av rom (Faradays bur-konstruksjon), i vegger, tak, gulv, dører og vinduer, inkludert løse vinduslemmer.

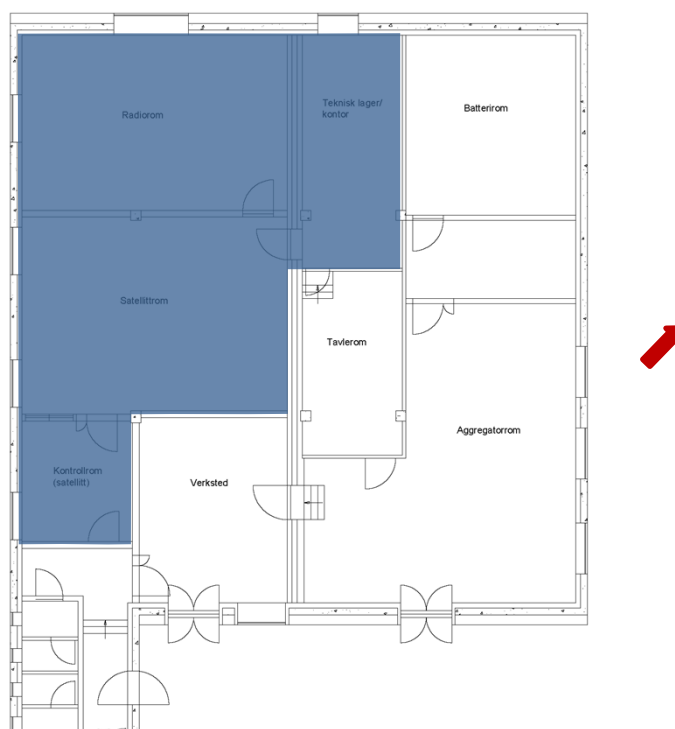
I interiørfredningen i Telenorhytta inngår original konstruksjon av rom for monitorering av satellittantener, inkludert original materialbruk og overflatebehandling, dører, listverk o.l., samt konstruksjon for elektrisk skjerming av rom (Faradays bur -

konstruksjon), i vegger, tak, gulv og dører. Nyere toalett, vask og skillevegger knyttet til dette inngår ikke i fredningen.

Rom som inngår i interiørfredningen, er avmerket med blått i plantegningene nedenfor:

Figur 4: Plantegning Telenorhytta. Rom omfattet av interiørfredningen er markert med blått. Rød pil markerer nord.

Figur 5: Plantegning Hovedstasjon, teknisk del, 1 etasje. Rom omfattet av interiørfredningen er markert med blått. Rød pil markerer nord. Grunnlag for plantegning er brannplan for Hovedstasjonen (Store Norske).

Figur 6: Plantegning Hovedstasjonen, boligdel. Til venstre: kjeller. Til høyre: 2. etasje. Rom omfattet av interiørfredningen er markert med blått. Rød pil markerer nord. Grunnlag for plantegning er brannplan for Hovedstasjonen (Store Norske). Utforming av tank i rom for snøsmelting har annen utforming i virkeligheten, se foto i dokumentasjonsvedlegg.

I fredningen av parabolantenne og antenntårn inngår også konstruksjon for tilkobling til Hovedstasjonen, men ikke elektriske ledninger/ signalkabler.

Innenfor fredningsområdet er det en rekke kulturminner fra Isfjord radios eldste historie (før 1946). Disse er automatisk fredet i medhold av svalbardmiljøloven § 39 første ledd.

Fredningen omfatter ikke:

- Nedgravde rør, ledninger og kabler innenfor det fredete området
- Solcelleanlegg med tilhørende tekniske installasjoner og utstyr
- Kaianlegg, brygger og kran (med unntak av automatisk fredete elementer)
- Hundegården
- Glassfiberbrakke vest for stasjonsområdet
- Tilbygg for septiktank på Polarbrakka
- Bislag på Båthuset
- Brannstiger og lignende sikkerhetsutstyr

- Badstue
- Sittegrupper og bålplasser
- Utvendige plattinger og trapper fra 1999 eller senere
- Andre drivstofftanker enn hovedtank for diesel
- Andre fagverksmaster enn antennenårnet NV for hovedstasjonen
- Rester av observasjonsbu ved fyret

Bestemmelser

Fredningsbestemmelsene gjelder det fredete anlegget slik dette er beskrevet i fredningsomfanget, se ovenfor. I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder svalbardmiljølovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner.

- a) Isfjord radio skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske verdiene anlegget representerer blir ivaretatt.
- b) Det er ikke tillatt å rive, skade, fjerne eller flytte bygninger, tekniske anlegg og utstyr, konstruksjoner, strukturer eller andre elementer som er omfattet av fredningen.
- c) Det er ikke tillatt å etablere noen form for ny permanent bebyggelse eller konstruksjoner. Det kan gis dispensasjon for nødvendige konstruksjoner knyttet til kommunikasjons- eller navigasjonsteknologi, meteorologiske tjenester eller klimaforskning, samt etablering av ny hundegård.
- d) Uten dispensasjon er det ikke tillatt å bygge om, endre, forandre eller skifte ut bygningselementer, materialer, farger eller overflater som er omfattet av fredningen, med unntak av tiltak omfattet av punkt i) eller j).
- e) Uten dispensasjon er det ikke tillatt å foreta inngrep i grunnen i det fredete området, med unntak av tiltak omfattet av punkt k).
- f) Det kan gis dispensasjon for tilbakeføring av kulturminnene til opprinnelig eller tidligere utseende eller utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.
- g) Det kan gis dispensasjon for energieffektiviseringstiltak av eksisterende bygg, og tiltak for å redusere klimagassutslipp og nødvendige konstruksjoner for å realisere dette.
- h) Det kan gis dispensasjon for å fjerne forurensing og miljøskadelige stoffer.
- i) Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon.
- j) Utbedring, fornying eller fjerning av ledninger og kabler i fredet antenne og antennenårn kan gjennomføres uten dispensasjon.
- k) Utbedring, fornying eller fjerning av nedgravde rør, ledninger og kabler kan gjennomføres uten dispensasjon.
- l) Sikring og skifte av vinduer og dører etter isbjørnskade, med tilsvarende vinduer og dører, kan gjennomføres uten dispensasjon.

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel, eller som ikke er særskilt nevnt ovenfor, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig

vedlikehold eller ordinær skjøtsel, eller om tiltaket er omfattet av punktene ovenfor, skal Sysselmesteren på Svalbard kontaktes.

Riksantikvaren kan i særlige tilfeller gi dispensasjon, eventuelt på visse vilkår, fra vedtaket om fredning og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller det fredete området. Søknad om dispensasjon skal sendes Sysselmesteren på Svalbard. Sysselmesteren på Svalbard vil gi sin anbefaling til søknaden og oversende den til Riksantikvaren for avgjørelse, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd.

Tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen

Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen. Med vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid på bygninger og tekniske installasjoner for å opprettholde kulturminnenes tilstand og/eller tekniske funksjon, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk, herunder bytte av deler i fredet fagverksmast/antennetårn.

I tillegg til vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan følgende tiltak gjennomføres uten dispensasjon:

- Fjerning av olje-/ drivstofftanker som ikke er spesifisert i fredningsomfanget.
- Utbedring, fornying eller fjerning av tekniske måleinstrumenter og antenner som ikke er spesifisert i fredningsomfanget.
- Utbedring, fornying eller fjerning av utvendige skilt eller lys som ikke er spesifisert i fredningsomfanget.
- Utbedring, fornying eller fjerning av solcelleanlegg på Hovedstasjonen, Polarbrakkka og Båthuset.
- Etablering av midlertidige, reversible og mobile konstruksjoner og installasjoner knyttet til bruk av Isfjord radio som reiselivsdestinasjon, som sittegrupper, bålpanner, badstue, badestamp o.l.

Begrunnelse for forslag om fredning

Svalbards kulturminner skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning. Isfjord radio har nasjonal verdi som kulturminne.

Fra den første radiostasjonen på Kapp Linné ble etablert i 1933 til stasjonen ble automatisert og fjernstyrt fra Longyearbyen i 1999, har Isfjord radio vært et knutepunkt for kommunikasjon mellom Svalbard og resten av verden, og et sentralt støttepunkt for værvarsling og navigasjon til havs og i luften i store deler av Arktis, selv om stasjonen ligger isolert fra bosetningene på Svalbard.

Isfjord radio har vært en sentral institusjon i nasjonal og internasjonal sammenheng for radio-, tele- og satellittkommunikasjon, og på slutten av 1950-tallet var Isfjord radio en forutsetning for

interkontinentale ruteflyvninger over Nordpolen. Kulturmiljøet på Isfjord radio utgjør en helhet som vi ikke har tilsvarende av på fastlandet.

Kulturmiljøet på Isfjord radio er særegent og godt ivaretatt gjennom aktiv og kontinuerlig bruk fra 1933 til i dag, selv om de enkelte objektene ikke framstår som autentiske fra da de ble oppført. I takt med teknologisk utvikling innen kommunikasjon, navigasjon og meteorologi er Isfjord radio utvidet og modernisert. De ulike utviklingstrinnene er synlige blant annet gjennom bygninger og tekniske installasjoner som forteller om nye og spesialiserte funksjoner over tid. I tillegg har stasjonen vært bygget med tanke på fysisk isolasjon fra resten av svalbardssamfunnet i lange perioder, med egen energiforsyning, overnattingskapasitet, verksteder, lager og andre fasiliteter som har vært nødvendige for å drifte en helårs bemannet radiostasjon i Arktis.

Isfjord radio har stor opplevelsesverdi som en isolert teknisk kommunikasjonsstasjon i Arktis, hvor den historiske utviklingen og ulike funksjoner er lesbar og forståelig.

I dag er Isfjord radio både en fjernstyrt kommunikasjons-, meteorologi- og navigasjonsstasjon, og en reiselivsdestinasjon med hoteldrift. Både den tekniske funksjonen og videre reiselivsvirksomhet er forenlig med fredning. Fredningen vil bevare kunnskapen og opplevelsen av de kulturhistoriske verdiene og historien til Isfjord radio, samtidig som kulturmiljøet møter ny bruk og nye næringsveier.

For å ivareta eiers og brukers ønske og behov for fortsatt bruk av Isfjord radio som reiselivsdestinasjon er interiørfredningen svært begrenset. I tråd med formålet med fredningen er det fokusert på et begrenset utvalg som viser teknologisk spesialisering (tekniske rom i Hovedstasjonen og Telenorhytta), hvordan bemanningen har bodd (soverom i Hovedstasjonen) og særlig tilpassing til arktisk helårsbemanning (vanntanker og rom for snøsmelting i kjeller i Hovedstasjonen).

Beskrivelse av kulturminnet

Isfjord radio på Kapp Linné ligger ytterst i Isfjorden på Svalbard, om lag 5 mil vest-sørvest for Longyearbyen, og 13 kilometer vest for Barentsburg.

Kulturmiljøet på Isfjord radio består i dag av en rekke bygninger og tekniske installasjoner. Dagens bygningsmasse har sin historie tilbake til 1946 (Gammelstasjonen, fyret og deler av både Polarbrakkka og Sondebrakkka), med viktige tilføyelser på 1950-tallet (ny hovedstasjon, utvidelse av både Polarbrakkka og Sondebrakkka, dieseltank, naust og hundegård) og siste del av 1970-tallet (utvidelse av hovedstasjonen, nytt båthus og Telenorhytta). I tillegg domineres kulturmiljøet av et stort antall antenner og master av ulike typer som forteller om stedets posisjon som navigasjons-, værvarslings- og kommunikasjonsknutepunkt i nesten 90 år.

Fra Isfjord radios eldste historie er det få umiddelbart synlige spor igjen, men det finnes rester etter enkelte bygninger og andre konstruksjoner fra før andre verdenskrig, blant annet stolpefundamentene fra den første radiostasjonen som lå på samme sted som den nye ble bygget etter krigen (dagens Gammelstasjon). I tillegg er restene etter det aller første sjømerket, en båke som ble etablert i 1912, bevart rett ved Isfjord fyr. Selve fyret er også bygget på fundamentene etter det opprinnelige fyret på samme sted. Alle spor etter virksomhet før 1946 er automatisk fredet, jf. svalbardmiljøloven § 39 første ledd.

Bygningene på Isfjord radio representerer flere markante utbyggingstrinn som alle har vært styrt av nye behov og funksjoner særlig knyttet til kommunikasjonsteknologi:

- Fra gjenoppbygging etter krigen er fyrlykta, dagens Gammelstasjon, og den eldste delen av Polarbrakkka og Sondebrakkka, bevart
- I 1956-57 ble det bygget ny hovedstasjon for å betjene blant annet radiokontakt med polare flygninger og funksjoner knyttet til det første internasjonale geofysiske året. Det ble også bygget nytt naust, og den store dieseltanken ble satt opp. I den samme perioden ble også både Polarbrakkka og Sondebrakkka utvidet.
- Ved overgang til satellitteknologi på slutten av 1970-tallet blir den tekniske delen av hovedstasjonen utvidet til dobbelt areal. Samtidig bygges det nok et båthus, og Telenorbrakkka blir bygget for monitorering av satellittantennene.

For å unngå forstyrrelser mellom sending/mottak av signaler er enkelte funksjoner på Isfjord radio plassert utenfor det sentrale stasjonsområdet. På Randvikodden, nesten 2 km fra stasjonen er en mottakerhytte og fundamenter etter flere tidligere antenner. Rett sørover fra stasjonen går en kilometerlang trasé med stolper/master for mottakerantenne til NRK-signaler.

Fra 1999 har de tekniske funksjonene ved Isfjord radio vært fjernstyrt, og stasjonen har ikke hatt fast stedlig teknisk personale. Parallelt med stadig mer fjernstyring begynte en forsiktig tilrettelegging av Isfjord radio for turistvirksomhet, og flere av bygningene ble etter hvert bygget om eller pusset opp med dette formålet.

Isfjord radio er i dag både en reiselivsdestinasjon og en teknisk fjernstyrt stasjon for kommunikasjon og navigasjon. Store Norske kjøpte Isfjord radio av Telenor Svalbard i 2006, og er i dag eier av stasjonen. Basecamp Explorer har åpent hotell på Isfjord radio fra februar til oktober. Telenor Svalbard leier den tekniske delen av stasjonen, og drifter både eget og andres utstyr. Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet er grunneier av hele området.

Tilstand

Det er ikke gjennomført en detaljert tilstandsregistrering av bygningsmassen, men eiendommen er under profesjonell forvaltning og oppsyn av eier, Store Norske Næringsbygg AS. Riksantikvaren vurderer at overordnet tilstand er god.

I løpet av fredningsprosessen er det stilt spørsmål om tilstanden til Polarbrakkka. Sysselmasteren på Svalbard har derfor fått gjennomført en forenklet tilstandsanalyse av bygningen i juni 2023. Tilstandsanalysen viser at bygningen har en del byggetekniske utfordringer som må forventes for en bygning som opprinnelig var bygget som uthus/lager/midlertidig overnatting for mer enn 75 år siden. Nedgravde pelefundamenter må etter hvert skiftes, og takpappen nærmer seg også forventet levetid. Tilstandsanalysen tilsier imidlertid ikke at tilstanden til Polarbrakkka er dårligere enn hva som kan forventes av denne typen bygg på Svalbard fra de første etterkrigsårene.

Eiendomsforhold

Det fredete området ligger på gnr. 16/ bnr. 1, som er eid av Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet. Stasjonsområdet på Isfjord radio, gnr. 16/ bnr. 1/ fnr. 1 er bortfestet til

Store Norske Næringsbygg AS. Store Norske Næringsbygg AS er eier av alle bygninger og tekniske installasjoner som foreslås fredet, med noen unntak:

- Telenor Svalbard eier antennenårn/ -mast og tre små antennehus vest for stasjonsområdet (rødt, blått, grønt)
- Kystverket eier Isfjord fyr
- Marlink AS eier 13 meters parabolantenne

Riksantikvarens myndighet

Riksantikvaren har myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter svalbardmiljøloven § 39 fjerde ledd. Riksantikvaren kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningen, ev. på visse vilkår, for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller det fredete området, jf. svalbardmiljøloven § 44 fjerde ledd.

Kapp Linné fuglereservat

Deler av det fredete området overlapper med Kapp Linné fuglereservat som ble opprettet ved kongelig resolusjon 1. juni 1973. Innenfor fuglereservatet er det blant annet ferdselsforbud i perioden 15. mai til 15. august.

Det er vurdert at fredningen ikke vil ha negative virkninger for fuglereservatet eller dyrelivet.

Praktisk informasjon

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturminnene. Det påligger ikke vedlikeholdsansvar for trestolper i lednings- og antennestraséer, jordfaste antenne- og bardunfundamenter eller rester etter seismiske målestasjoner.

Økonomiske tilskudd

Det er anledning til å søke Svalbard miljøvernfond og Riksantikvaren om tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av fredete kulturminner. Informasjon om tilskudd fra Svalbard miljøvernfond finnes på [fondets nettsider](#), eller innhentes ved å kontakte Sysselmasteren på Svalbard. Mer informasjon om tilskudd fra Riksantikvaren finnes på [Riksantikvarens nettsider](#).

Bakgrunnen for fredningssaken

I forbindelse med planer for ny energiløsning for Isfjord radio besluttet Sysselmasteren på Svalbard at det var behov for en helhetlig dokumentasjon og verneevaluering av Isfjord radio. Svalbard museum gjennomførte en arkeologisk dokumentasjon av automatisk fredete kulturminner (eldre enn 1946), og Forsvarsbygg ble engasjert til å dokumentere bygningene i stasjonsområdet. Med bakgrunn i registreringene og verneevalueringene i Forsvarsbyggs rapport, henvendte Sysselmasteren seg i brev til Riksantikvaren 29. september 2021 med et ønske om fredning av Isfjord radio.

I Telenors verneplan *Historiske linjer – Verneplan for Telenors bygninger og installasjoner* (1998) er 13 meters parabolantenna på Isfjord radio valgt ut som en av seks bevaringsverdige master og antenner i hele landet.

I Sysselmasteren på Svalbard sin *Kulturminneplan for Svalbard 2013-2023* påpekes det at det er behov for en strategi for vern av kulturminner som er yngre enn 1945 på Svalbard. I planen er Isfjord radio identifisert som ett av flere slike kulturminner med verneverdi.

Sakshistorikk

Ny energiløsning på Isfjord radio

I forbindelse med utredning av ny energiløsning for Isfjord radio i 2020/2021 vurderte Sysselmasteren på Svalbard at Isfjord radio var verneverdig, og henvendte seg til Riksantikvaren med forespørsel om fredning av anlegget. I oktober 2021 gjennomførte Store Norske, Riksantikvaren og Sysselmasteren på Svalbard en felles befaring til Isfjord radio.

I brev til Sysselmasteren på Svalbard 26. november 2021 skrev Riksantikvaren at Isfjord radio har nasjonal verdi som representant for telekommunikasjonens utvikling i Norge og på Svalbard spesielt. Riksantikvaren ga Sysselmasteren aksept for å melde oppstart av fredningssak for Isfjord radio, jf. svalbardmiljøloven § 39 fjerde og femte ledd. Riksantikvaren påpekte samtidig at det var viktig å se eiers ønske om nye energiløsninger og oppstarten av fredningssaken i sammenheng, og at dette ønsket kunne påvirke både innhold og fremdrift i fredningssaken.

Fra mars 2022 overtok Riksantikvaren fredningssaken på grunn av manglende kapasitet hos Sysselmasteren på Svalbard.

Melding om oppstart av fredningssak

I brev 7. juni 2022 fikk Store Norske, Telenor Svalbard, Basecamp Explorer, Nærings- og fiskeridepartementet, Avinor, Kystverket, Meteorologisk institutt, Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet og Sysselmasteren melding om oppstart av fredningssak for Isfjord radio. Melding om oppstart ble samtidig kunngjort i Svalbardposten og på Riksantikvaren og Sysselmasteren sine nettsider. Det ble gitt en frist til 28. juni 2022 til å komme med merknader.

I forbindelse med melding om oppstart ble Store Norske, Nærings- og fiskeridepartementet, Kystverket, Avinor, Telenor Svalbard, Meteorologisk institutt, Sysselmasteren på Svalbard og Basecamp Explorer invitert til et digitalt informasjons- og dialogmøte om saken. Med unntak av Avinor deltok samtlige inviterte i møtet 23. juni 2022.

I tilbakemelding fra Store Norske ble Riksantikvaren gjort oppmerksom på at det er selskapet Marlink som eier 13 meters satellittantennen. Melding om oppstart ble derfor også sendt til Marlink AS 23. august 2022 med utvidet frist til å komme med merknader.

Merknader til melding om oppstart med Riksantikvarens kommentarer

Det kom inn i alt fire merknader til melding om oppstart av fredningssak. Merknadene er her kort gjengitt med Riksantikvarens kommentarer:

Merknader fra Store Norske:

Store Norske har i sitt eierskap lagt stor vekt på å tilrettelegge for en langsiktig bevaring og utvikling av en unik eiendom med stor verdi for Svalbard og Norge, samt å sikre at de historiske perspektivene i et slikt anlegg blir bevart.

Store Norske pekte på at eiendommens plassering har noen utfordringer mht logistikk og energi. Isfjord radio er en «off-grid-eiendom», med egen energi- og vannproduksjon. Store Norske har planer for omfattende utvikling og endring av dagens løsninger for energi- og vannproduksjon og skriver at det er viktig at et fredningsvedtak ikke hindrer dette.

Store Norske pekte også på at det kan være behov for energiøkonomisering av bygningene, og ser behov for å kunne gjøre innvendige eller utvendige tiltak på gulv, vegger og tak for å imøtekomme dette.

Store Norske er opptatt av stabilitet og forutsigbarhet for turistnæringen på Isfjord radio. Basecamp Explorer har ønske om utvidelse av dagens hundegård, bedring av boforholdene for de ansatte og etablering av en isbjørnsikker terrasse/veranda på Hovedstasjonens kjøkken/garasjedel. Skisser for disse tiltakene var vedlagt Store Norske sin uttalelse. Store Norske skrev at utvidelsen av loft og evt. veranda kunne være i konflikt med etablering av solcelleanlegg, og hadde ikke tatt stilling til en evt. brukskonflikt.

Store Norske påpekte videre behov for god og sikker kailøsning med kran for båt og varehåndtering. Videre ble Telenors behov for å kunne utbedre og fornye tekniske anlegg ved stasjonen kontinuerlig – også på kort varsel – understreket.

Kommentar til Store Norske sine merknader:

Store Norske har både i skriftlig tilbakemelding og annen dialog fremhevet viktigheten av at en fredning av Isfjord radio ikke hindrer eller vanskeliggjør videre drift under det grønne skiftet, både som teknisk stasjon og turistdestinasjon. Det foreligger omfattende planer for nye og fremtidsrettede energiløsninger og energieffektivisering av bygningsmasse og aktiviteter på Isfjord radio. Fredning av Isfjord radio ble aktualisert nettopp gjennom arbeidet med ny energiløsning for anlegget.

Riksantikvaren har lagt til grunn at fredningen må være forenelig med nye og renere energiløsninger og videre bruk av anlegget som turistdestinasjon. Undervegs og parallelt med fredningsprosessen er det gitt tillatelse til etablering av en bakkemontert solcellepark innenfor det opprinnelig foreslåtte fredningsområdet sørøst for stasjonen. Riksantikvaren har justert grensen for det fredete området slik at solcelleparken blir liggende utenfor det fredete området. Det er også gitt tillatelse til montering av solceller på taket av flere av bygningene som foreslås fredet.

Når det gjelder Store Norske sitt ønske om etablering av vindturbiner ved Isfjord radio, har Sysselmesteren kommet til at miljøkonsekvensene av tiltaket på omsøkt plassering er for omfattende til at det kan gis tillatelse til dette. I denne vurderingen er det særlig hensyn til

fuglelivet som har ligget til grunn. Når det gjelder kulturminneverdiene på Isfjord radio er ikke vindturbiner i nærområdet vurdert å være uforenelig med fredningen.

Riksantikvaren mener for øvrig at fredningsomfanget tar godt hensyn til Store Norske sine ønsker om nye og mer bærekraftige løsninger for energi- og vannproduksjon, inkludert nye aggregatløsninger og løsninger for energilagring og gjenbruk av vanntanker i kjeller. Forslaget om interiørfredning er svært begrenset og bør ikke være til hinder for Store Norske sine ønsker i denne sammenheng.

I Riksantikvarens *klimastrategi for kulturmiljøforvaltningen 2021-2030* er ett av målene at energiytelsen i eksisterende bygninger forbedres, slik at klimagassutslipp reduseres og kulturhistoriske verdier ivaretas. Riksantikvaren skal være pådriver for energieffektivisering av bygninger samtidig som kulturhistoriske verdier ivaretas. Føringerne i strategien ligger til grunn for utarbeidelse av fredningsforslaget for Isfjord radio, og Riksantikvaren har samme mål som Store Norske uttrykker i sine merknader: Vi ønsker gode løsninger for både å ivareta historien og samtidig forbedre bygningenes energibehov.

Fortsatt bruk og utvikling av Isfjord radio som turistdestinasjon er viktig for Store Norske og dagens leietaker. Fredningsforslaget ivaretar dette hensynet blant annet ved at interiørfredningen er svært begrenset, og ikke skal være til hinder for opprusting av fasiliteter knyttet til sanitære forhold, kjøkken eller overnatting.

Ønsket om å utnytte loftet/ 3. etasje i dagens boligdel kan være utfordrende dersom det også medfører endringer i fasader. Innvendig er det aktuelle arealet ikke omfattet av interiørfredning.

Ønsket om en isbjørnsikker takterrasse på kjøkken/garasjedelen av hovedstasjonen vil være utfordrende. En slik konstruksjon vil i vesentlig grad kunne endre bygningen og ha en uheldig virkning på det samlede kulturmiljøet. Dersom en takterrasse utformes på en måte som tar hensyn til bygningens særpreg og utforming, og ikke medfører vesentlige inngrep, kan Riksantikvaren gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltaket.

Når det gjelder andre forhold i merknader fra Store Norske så har Riksantikvaren valgt å utelate Hundegården, kran og kaianlegg fra fredningsforslaget. Elementer fra før 1946 er automatisk fredet.

Merknader fra Kystverket:

Kystverket informerte om at de har én navigasjonsinstallasjon innenfor det foreslåtte fredningsområdet. Kystverket skrev at installasjonen er fra før 1946, og derfor automatisk fredet. Kystverket går ut fra at fredningen av Isfjord Radio ikke ville endre forvaltningsregimet for installasjonen.

Kommentar til Kystverkets merknader:

Den gjeldende installasjonen er fyrlykta på Isfjord Radio. Fundamentet til dagens fyrlykt stammer fra den opprinnelige fyrlykta på stedet som ble satt opp i 1933. Denne ble ødelagt under andre verdenskrig, og dagens fyrlykt ble først satt opp etter krigen. Selve fyrlykta er med andre ord ikke automatisk fredet, selv om fundamentet er det. Fredningen vil endre den

formelle juridiske vernestatusen til fyrlykta. For å sikre at fyrlykta kan moderniseres er det bare selve konstruksjonen og eksteriøret som foreslås fredet. Tekniske installasjoner og løsninger, inkludert lyskilde og energitilførsel, foreslås ikke fredet.

Merknader fra Marlink AS:

Marlink viste til at de formelt eier en parabolantenne som har vært brukt til satellittkommunikasjon på Isfjord radio. Antennen har ikke vært i bruk siden tidlig 2000-tall. Antennen er omfattet av Telenors landsverneplan, og var tidligere eid av Telenor Satellite Services. Helt siden fisjonen fra Telenor har Marlink hatt en avtale med Telenor Svalbard om årlig tilsyn og vedlikehold av antennen, men kun av sikkerhetsmessige og estetiske hensyn.

Marlink har ikke lenger noen virksomhet på Svalbard, og ønsker å overføre eierskapet av antennen til en ikke-kommersiell aktør siden den ikke er operativ og ikke i driftsmessig stand. Marlink anser det som viktig at antennen blir bevart på en god måte, men er usikre på om en kommersiell internasjonal aktør som Marlink er den rette til å ha dette ansvaret.

Selv om fredningen ikke vil ha noen følger for Marlinks virksomhet, støtter selskapet prinsippene i svalbardmiljøloven om at kulturminnene skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet, og at bygninger, objekter og installasjoner bør forvaltes og eies av aktører som har interesse av de kulturhistoriske verdiene i anlegget eller har interesser i drift av anlegget.

Kommentar til Marlinks merknader:

Riksantikvaren tar Marlinks merknader til etterretning.

Merknader fra Visit Svalbard:

Visit Svalbard støtter Riksantikvarens forutsetning om at fredningen ikke skal være til hinder for fortsatt turistvirksomhet og drift av tekniske funksjoner. Følgene av en eventuell fredning må ikke gå på bekostning av videre utvikling av Isfjord radio som turistopplevelse og attraksjon, og må heller ikke legge begrensninger på dagens bruk av bygningene og området. Fredningsbestemmelsene må ikke bli for strenge, men være romslige nok og ikke til hinder for fornuftig utvikling og bruk av anlegget. Visit Svalbard ber om at fredningsforslaget gjenspeiler en balansegang mellom vern, drift og utvikling.

Kommentar til Visit Svalbard sine merknader:

Riksantikvaren mener forslaget til fredning ivaretar hensynet til Isfjord radio som reiselivsdestinasjon på en god måte. Mulighet for fortsatt turistvirksomhet, og videreutvikling av denne, har ligget til grunn ved utarbeidelsen av fredningsforslaget.

Forslag til fredning

Forslag til fredning ble 17. mars 2023 sendt til Store Norske, Nærings- og fiskeridepartementet, Telenor Svalbard AS, Kystverket, Marlink AS, Meteorologisk institutt, Avinor AS, Basecamp Explorer, Longyearbyen Lokalstyre, Isfjord Radios venner, Miljødirektoratet, Visit Svalbard, Svalbard museum og Sysselmasteren på Svalbard. Forslaget ble samtidig kunngjort i Teknisk Ukeblad, Svalbardposten og på Riksantikvarens nettsider, samt lagt ut til offentlig ettersyn hos Sysselmasteren på Svalbard. Frist for uttalelse og kommentarer var 5. mai 2023.

Merknader til forslag om fredning med Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren mottok i alt 11 merknader til fredningsforslaget:

- Store Norske Næringsbygg AS (eier av anlegget)
- Nærings- og fiskeridepartementet (eier av grunnen)
- Kystverket (eier av fyrlykta)
- Marlink AS (eier av parabolantenne)
- Isfjord radios venner (venneforeningen)
- Meteorologisk institutt (eier av teknisk utstyr i bruk på stedet)
- Sysselmesteren på Svalbard
- Visit Svalbard (næringsforening)
- Forsvarsbygg
- To privatpersoner (tidligere ansatte på Isfjord radio)

I tillegg har Longyearbyen Lokalstyre behandlet forslaget til fredning og fattet følgende enstemmige vedtak: *Lokalstyret tar forslag om fredning av Isfjord radio på Kapp Linné til orientering og har ingen merknader til fredningsforslaget.*

Merknadene er her kort gjengitt med Riksantikvarens kommentarer:

Merknader fra Store Norske Næringsbygg AS:

Som eier av anlegget er Store Norske Næringsbygg AS prinsipielt positive til fredningen. Selskapet er tilfredse med fredningsprosessen slik den har vært så langt, og skriver at det har vært god dialog med saksbehandler underveis. Det er bra at Riksantikvaren anerkjenner og legger til rette for behovet for å kunne drifte og vedlikeholde stasjonen, både som eiendomsmasse og teknisk anlegg, uten tidkrevende søknadsprosesser. Videre setter selskapet pris på forståelse for behovet for energiomstilling av stasjonen, både av miljøhensyn og slik at det blir mulig å eie og drive stasjonen på en økonomisk rasjonell måte.

Når det gjelder utvalget av fredningen mener Store Norske at det er som forventet og uproblematisk når det gjelder det utvendige ved stasjonen. Når det gjelder interiørfredningen mener de imidlertid at det har vært lite kommunikasjon om dette så langt i prosessen, og at omfanget i mindre grad er som forventet. Dette har større implikasjoner for eier. Store Norske har derfor kommentarer til enkelte deler av fredningsforslaget:

- Bruk av den tekniske delen av hovedstasjonen har frem til nå vært begrenset på grunn av støy fra kontinuerlig drift av diesellaggregater i tilgrensede arealer. Med omlegging til fornybar energi vil aggregatene etter hvert bare brukes som back-up. Det utvider mulighetene for bruk av denne delen av bygget. Satellittrommet utnyttes i dag i liten grad pga. størrelsen. Store Norske ønsker å kunne dele rommet inn i mindre enheter, for eksempel for å kunne etablere soverom for tjenesteopphold. Dette bør kunne gjøres med lettvegger, som er et reversibelt inngrep. Store Norske ønsker også å kunne tilpasse vinduene slik at disse kan benyttes som rømningsvei. Store Norske mener at fredningen må åpne for mulighet til å omdisponere rom innvendig, men på en måte som ivaretar det opprinnelige og/eller er reversibelt.
- Det planlegges installering av ny ferskvannsforsyningsløsning ved Isfjord, hvor eksisterende vanntanker i kjeller tas i bruk. Det er også behov for et osmoseanlegg, som

må plasseres ved siden av vanntankene, i areal som er foreslått fredet. Det må legges til rette for dette i fredningsvedtaket.

- I fredningsforslaget står det at fredningen omfatter dagens dieseltank med rørgate. Denne er utformet i tre. Dagens regler krever at denne er utført i ikke-brennbart materiale, og det må derfor påregnes at rørgaten må erstattes med en i stål.
- Store Norske stiller spørsmål ved forslaget om fredning av seks soverom i andre etasje i Hovedstasjonen. Disse er pusset opp på samme måte som i soverommene i første etasje, og Store Norske mener det burde være tilstrekkelig å frede et mindre utvalg av rommene. Beboelsedelen av stasjonen er pusset opp og mangler sitt opprinnelige uttrykk når det gjelder det meste av overflater. Slik sett mener Store Norske at det er like naturlig, og drifts- og utviklingsmessig bedre å heller frede Gammelstasjonen innvendig enn andre etasje i Hovedstasjonen.
- Store Norske savner en konkret, uttrykkelig begrunnelse for alle innvendige arealer som foreslås fredet.
- Polarbrakka er viktig for anleggets hoteldrift. Store Norske mener imidlertid at bygget er i dårlig stand i flere henseender, og svært energikrevende å holde varmt. Det vil ikke være lønnsomt å gjennomføre energieffektiviseringstiltak på bygget. Bygningen foreslås ikke fredet innvendig, og Store Norske skulle gjerne sett at fredningen tar høyde for at Polarbrakka kan erstattes med en lignende brakkekonstruksjon, eller en kopi, slik det er gjort med Hundegården/Proviantlageret i Svea.
- Det må tillates nye permanente installasjoner knyttet til energiproduksjonssystemer; enten som et unntak fra forbudet om nye permanente installasjoner i forslaget til fredningsbestemmelser bokstav c) (permanent bebyggelse eller konstruksjoner), eller gjennom dispensasjon, for eksempel i form av et tillegg til forslaget til fredningsbestemmelser bokstav g).

Kommentarer til Store Norske sine merknader:

Flere av Store Norske sine kommentarer gjelder omfanget av interiørfredning, og hvilke begrensinger interiørfredningen setter for eventuell omdisponering av rom og tekniske installasjoner. Riksantikvaren har justert ordlyden i formålet for fredningen når det gjelder interiørfredningen, slik at det tydeliggjøres at det fokuseres på et begrenset utvalg interiør som viser teknologisk spesialisering (tekniske rom i Hovedstasjonen og Telenorhytta), hvordan bemanningen har bodd (soverom i Hovedstasjonen) og særlig tilpassing til arktisk helårsbemanning (vanntanker og rom for snøsmelting i kjeller i Hovedstasjonen).

Når det gjelder Satellittrommet i Hovedstasjonen vurderer Riksantikvaren at det er mulig å etablere lettvegger for å kunne benytte rommet til f.eks. soverom for tjenesteopphold, slik Store Norske ønsker. En tilpasning av vinduer så disse kan fungere som rømningsveier er også mulig å gjennomføre på en slik måte at de tekniske spesialiseringene (elektrisk skjerming) blir ivaretatt. Dagens vindusåpninger er store nok til å kunne godkjennes som rømningsvei, men selve vinduet må tilpasses. Riksantikvaren mener derfor at begge disse forholdene lar seg løse, men at det krever dispensasjonsbehandling og en utførelse som må tilpasses rommets særegenheter, og er reversible.

Ny ferskvannsløsning for Isfjord radio planlegges med et osmoseanlegg plassert i kjeller under Hovedstasjonen. Selve anlegget krever få inngrep, og selv om det plasseres i rom som omfattes av interiørfredningen, vil det ikke stride mot fredningens formål eller bestemmelser. Tiltaket vil likevel kreve dispensasjonsbehandling.

Tradisjonen med rørgater i tre over bakken, for ulike rør, kabler og ledninger, er et typisk fenomen for områder med permafrost. Dette er et viktig «svalbarduttrykk», og en del av helheten av kulturmiljøet Isfjord radio. Dersom det kommer pålegg fra andre myndigheter om endring av dagens rørgate fra dieseltanken til Hovedstasjonen, må det følges opp. Det må da vurderes om en ny rørgate i stål kan være innkledd i trekasse, som i dag, eller om trekassen må fjernes helt. Et slikt pålegg vil gå foran fredningsbestemmelsene dersom det ikke er mulig å få unntak fra regelverket for det fredete anlegget. En endring vil kreve dispensasjonsbehandling.

Når det gjelder omfanget av interiørfredning er dette i utgangspunktet svært begrenset sammenlignet med andre fredninger. Riksantikvaren har lagt stor vekt på eier og brukers signaliserte ønsker og behov for fortsatt bruk og utvikling av Isfjord radio som reiselivsdestinasjon og stasjon med tekniske funksjoner for flere aktører. Etter høringen har Riksantikvaren mottatt tilleggsdokumentasjon fra Store Norske av innvendige arealer i Hovedstasjonen. Denne viser blant annet at flere av soverommene i andre etasje i Hovedstasjonen, som var foreslått fredet i forslag til fredning, er mer endret enn det vi opprinnelig gikk ut fra. Som følge av dette har vi gjort en ny vurdering av omfanget, og har redusert antallet soverom som er omfattet av interiørfredningen fra seks til tre.

Etter høringen er formålet med fredningen ytterligere spesifisert. Når det gjelder interiørfredningen er det nå tydeliggjort at denne fokuserer på et begrenset utvalg som viser teknologisk spesialisering (tekniske rom i Hovedstasjonen og Telenorhytta), hvordan bemanningen har bodd (soverom i Hovedstasjonen) og særlig tilpassing til arktisk helårsbemanning (vanntanker og rom for snøsmelting i kjeller i Hovedstasjonen). Som en følge av det er også inngangsparti og trapperom i Hovedstasjonen tatt ut av interiørfredningen. Sentrale elementer i disse arealene er likevel omfattet av fredningen da de inngår i bygningens hovedkonstruksjon.

Polarbrakka er en viktig del av helheten i kulturmiljøet på Isfjord radio. Polarbrakka er den aller første bygningen som ble satt opp på Isfjord radio etter krigen, som overnattingsbrakke mens man jobbet med å bygge opp det som i dag er Gammelstasjonen. Bygningen har helt fra starten hatt viktige funksjoner for stasjonen, særlig knyttet til meteorologiske tjenester. Utvidelsen i både lengde og bredde som følge av endrete behov er også et viktig særtrekk som er godt lesbart i bygningen. Siden Store Norske peker på at bygningens tilstand er utfordrende når det gjelder fremtidige energieffektiviseringstiltak og bruk, ble det gjennomført en tilstandsvurdering av Polarbrakka i juni 2023. Tilstandsanalysen ble utført av Svalbard museum og Store Norske. Med utgangspunkt i tilstandsanalysen mener Riksantikvaren at Polarbrakka ikke er i dårligere forfatning enn hva som må forventes for en bygning fra denne perioden på Svalbard. Av særlige utfordringer pekes det på pelefundamentene, som er i dårlig stand. Dette er noe vi dessverre ser på veldig mange bygninger på Svalbard, og det er nok rimelig å anta at forholdene ikke er så veldig ulike for Gammelstasjonen som også har trepeler. Konsekvensen av klimaendringene er svært negativ for denne typen konstruksjoner på Svalbard. Vi mener imidlertid at dette er utfordringer som kan løses, også for fredete bygninger på Svalbard. Tilstandsanalysen peker også på at Polarbrakka har manglende/dårlig isolasjon, men det sier i liten grad noe om selve tilstanden til bygget. Etterisolering og vindtetting er tiltak som kan gjennomføres etter dispensasjon. En siste sentral utfordring ved Polarbrakka er takpappen. Ifølge tilstandsanalysen er denne gammel og må på et eller annet tidspunkt erstattes. Vi regner med at Store Norske

likevel har vurdert at denne er i god nok stand i en del år videre, siden man nylig har valgt å installere solcellepaneler på taket uten å bytte pappen. Når vi vurderer informasjonen i tilstandsanalysen opp mot bygningens verdi som kulturminne, konkluderer vi derfor med at Polarbrakkka skal fredes, og at det ikke kan åpnes for å erstatte denne med en kopi.

Når det gjelder behovet for nye permanente installasjoner knyttet til energiproduksjon, ser vi at dette ikke har vært tydelig nok i utsendt forslag til fredning. Fredningsbestemmelsene punkt g) er derfor justert slik at det er tydelig at det kan gis dispensasjon for denne typen tiltak. Fredningsbestemmelse punkt g) lyder nå: *Det kan gis dispensasjon for energieffektivisering av eksisterende bygg, og tiltak for å redusere klimagassutslipp og nødvendige konstruksjoner for å realisere dette.*

Merknader fra Nærings- og fiskeridepartementet:

Nærings og fiskeridepartementet påpeker at det er departementet som er korrekt grunneier for hele området som omfattes av fredningen (hele gnr. 16, bnr. 1, inkludert festetomt 16/1/1). Eiendommen leies av Store Norske Næringsbygg AS. Departementet ber om at dette blir korrigert i den videre fredningsprosessen.

Kommentarer til Nærings- og fiskeridepartementet sine merknader:

Informasjon om eierforhold av grunneiendommen er korrigert.

Kystverket:

Kystverket er eier av fyrlykta på Kapp Linné. Kystverket skriver at de ikke har merknader til fredningsforslaget.

Merknader fra Marlink AS:

Marlink AS er eier av parabolantenne som blir vedlikeholdt og dokumentert av Telenor Svalbard på årlig basis. Antennen har ikke vært i bruk siden tidlig 2000-tall. Fredningen vil ikke ha noen følger for Marlinks virksomhet. Marlink har ingen operativ interesse for antennen som inngår i fredningen. Selskapet støtter likevel prinsippene i svalbardmiljøloven om at kulturminnene skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet, og at bygninger, objekter og installasjoner bør forvaltes og eies av aktører som har interesse av de kulturhistoriske verdiene i anlegget eller har interesser i drift av anlegget. Marlink vil derfor gjerne overdra eierskapet av antennen på Isfjord radio til aktører som har disse interessene. Samtidig ønsker Marlink å presisere at det ønskes bistand til større vedlikehold, dersom dette viser seg å være nødvendig. I tillegg er det viktig at det er tilgang til selve antennen dersom denne trenger utvidet tilsyn og reparasjoner i fremtiden.

Kommentarer til Marlink sine merknader:

Fredningen har ingen konsekvenser for eierskapet til de enkelte objektene på Isfjord radio, eller overføring av dette til andre. Når det gjelder bistand til vedlikehold er det anledning til å søke både Svalbard miljøvernfond og Riksantikvaren om tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av fredete kulturminner. Informasjon om tilskudd fra Svalbard miljøvernfond finnes på [fondets nettsider](#), eller innhentes ved å kontakte Sysselemesteren på Svalbard. Mer informasjon om tilskudd fra Riksantikvaren finnes på [Riksantikvarens nettsider](#).

Merknader fra Isfjord Radios Venner:

Isfjord Radios Venner mener Riksantikvaren har kommet med et godt fredningsforslag som i stor grad muliggjør liv og drift og fremtidig utvikling av Isfjord Radio. Samtidig er venneforeningen opptatt av at fredningen ikke må være til hinder for å drifte og utvikle stasjonen med de funksjoner den til enhver tid skal ha. Det må derfor være mulighet for tilpasninger som samsvarer med bygningsmassens og anleggets funksjoner og bruk, spesielt:

- Fredningen må ikke være til hinder for ytterligere overgang til «grønnere» energiløsninger enn det som allerede er planlagt.
- Fredningen må ikke være til hinder for en bedre vannforsyning enn i dag. Kan fredningen av vanntankene i kjelleren i Hovedstasjonen være en utfordring i denne sammenheng?
- Fredningen bør ikke være til hinder for modernisering av tekniske løsninger. Det vil være uheldig om nødvendige moderniseringer forsinkes på grunn av dispensasjonssøknader. Kan det komme inn et punkt i fredningsbestemmelsene som ivaretar dette behovet?
- Isfjord Radios Venner savner fredning av interiør i Gammelstasjonen. Foreningen mener elementer her er viktigere å bevare enn for eksempel rom i 2. etasje i Hovedstasjonen.
- Isfjord Radios Venner mener at Polarbrakka er nedslitt og lite hensiktsmessig slik den er i dag, men likevel av stor betydning for antall sengeplasser. Foreningen spør om fredningen bør åpne for oppføring av en kopi av Polarbrakka, med bedre bygningstekniske løsninger enn den som står der i dag. Bygningen bør blant annet ha et felles oppholdsrom med mulighet for enkel matlaging eller matlagring.
- Isfjord Radios Venner mener at fredningen ikke bør være til hinder for at energi- og vannløsninger kan utvikles og utprøves på Isfjord Radio, for deretter å kunne benyttes andre steder i verden.
- Isfjord Radios Venner peker på at værforhold tilsier at utvendige reparasjoner og restaureringer i noen tilfeller vil være svært krevende, og spør om fredningsforslaget tar tilstrekkelig høyde for særlig slitasje på materialer på grunn av vær og vind.
- Isfjord Radios Venner mener at høringsinnspill fra eier og driver av Isfjord Radio bør tillegges stor vekt.

Kommentarer til Isfjord Radios Venner sine merknader:

Når det gjelder venneforeningens merknader rundt «grønnere» energiløsninger, bedre vannforsyning, utvikling og utprøving av energi- og vannløsninger som kan benyttes andre steder i verden, samt særlig utfordrende værforhold, mener Riksantikvaren at fredningen og fredningsbestemmelsen ivaretar disse hensynene på en god måte.

Riksantikvaren noterer at venneforeningen er bekymret for at nødvendige moderniseringer forsinkes som følge av dispensasjonsbehandling. Fredningen innebærer at det må søkes dispensasjon for modernisering av tekniske løsninger som går ut over ordinært vedlikehold, eller som ikke er særskilt nevnt i fredningsvedtaket. Modernisering av tekniske løsninger bør uansett planlegges på en god måte, og at dispensasjonsbehandling bør derfor ikke medføre urimelig forsinkelse. Forøvrig gjelder også forvaltningslovens bestemmelser om saksbehandlingstid.

Riksantikvaren synes det er positivt at venneforeningen mener at det er viktig å bevare interiør i Gammelstasjonen. Det vil imidlertid være opp til eier å ivareta både dette og andre elementer som ikke er omfattet av fredningen. Riksantikvaren har etter en helhetsvurdering valgt å begrense omfanget av interiørfredningen til et svært lite utvalg som støtter tydelig opp om fredningsformålet.

Når det gjelder venneforeningens merknader om Polarbrakka viser vi til avsnitt med kommentarer til Store Norske sine merknader om det samme.

Merknader fra Meteorologisk institutt:

Meteorologisk institutt har innspill rundt tre punkter:

- Eksisterende værstasjon må kunne fornyes i henhold til den teknologiske utviklingen
- Måleprogrammet må kunne utvides med nye sensorer etter behov/ønsker fra samfunnet
- Det må kunne trekkes nye kabler ved behov, og Sondebrakka må fortsatt kunne forsyne værstasjonen med strøm. Det er også ønskelig å kunne benytte Sondebrakka til oppbevaring.

Meteorologisk institutt viser til at det kan være aktuelt å sette opp flere nye sensorer og måleinstrumenter, og at det er helt nødvendig med stabil strøm gjennom hele året og døgnet. Meteorologisk institutt er tilfreds med presiseringen om at utbedring, fornying eller fjerning av tekniske måleinstrumenter og antenner som ikke er spesifisert i fredningsforslaget, kan utføres uten dispensasjon. Meteorologisk institutt forstår dette som at fredning ikke er til hinder for vedlikehold og oppgradering av de meteorologiske målingene.

Når det gjelder fredningsbestemmelsene punkt c), ønsker meteorologisk institutt at bestemmelsen endres til også å inkludere værvarsling og klimaforskning, fordi det vil bli behov for etablering av nye sensorer og måleinstrumenter relevant for værvarsling, bølge-havstrømvarsling og klimaforskning.

Meteorologisk institutt påpeker at den operative værstasjonen ikke er markert på kartet fordi den ikke er omfattet av fredningsforslaget. Værstasjonen som er omfattet av forslaget er den gamle værstasjonen, også omtalt som den eldre Temp-hytta. Den eies ikke lenger av Meteorologisk institutt, og er ikke lenger i bruk.

Kommentarer til Meteorologisk institutt sine merknader:

Riksantikvaren mener at fortsatt bruk og utvikling av Isfjord radio til meteorologiske målinger er positivt for å bidra til god drift av det fredete anlegget. Vi mener det er tatt høyde for dette i fredningsbestemmelsene og omtalen av hvilke tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon. Fredningsbestemmelse punkt c) er videre justert så det er tydelig at det også kan gis dispensasjon for nødvendige konstruksjoner knyttet til meteorologiske tjenester og klimaforskning.

For å unngå eventuelle misforståelser og sammenblanding med dagens moderne værstasjon på stedet, omtales nå den gamle værstasjonen i fredningsomfanget som *den gamle værstasjonen*. Riksantikvaren har også erstattet begrepet *værvarsling* med *meteorologiske tjenester* for å

tydeliggjøre at dette omfatter et bredt spekter av tjenester ut over temperaturmåling og værmelding.

Merknader fra Sysselmesteren på Svalbard:

Sysselmesteren på Svalbard støtter forslaget til fredning slik det foreligger, med noen kommentarer:

- Sysselmesteren mener at formål og fredningsbestemmelser sikrer kulturmiljøverdiene, men gir samtidig rom for endringer som kan bli nødvendig i fremtiden.
- Sysselmesteren regner ikke med at fredningen vil føre til mer ferdsel i fuglereservatet, og er derfor enige i Riksantikvarens vurdering om at fredningen ikke vil ha negative virkninger for fuglereservatet eller dyrelivet i området.
- Fredningen legger til rette for videre drift av Isfjord radio som en reiselivsdestinasjon.
- Sysselmesteren ønsker at benyttede kilder og referanser for informasjonen om Isfjord radio oppgis i dokumentasjonsvedlegget.

Kommentarer til Sysselmesteren på Svalbard sine merknader:

Kilder og referanser er ført inn i dokumentasjonsvedlegg.

Merknader fra Visit Svalbard:

Visit Svalbard er fornøyd med at mulighet til videre utvikling av Isfjord radio er reflektert i forslaget om fredning. Visit Svalbard mener imidlertid at fredningen må ta høyde for at Polarbrakkka skal kunne erstattes, og viser til begrunnelse i innspill fra Store Norske.

Kommentarer til Visit Svalbard sine merknader:

Når det gjelder Polarbrakkka viser vi til avsnitt med kommentarer til Store Norske sine merknader om det samme.

Merknader fra Forsvarsbygg:

Forsvarsbygg gjennomførte dokumentasjon av bygningene på Isfjord radio i 2021, og store deler av dokumentasjonsvedlegget i fredningssaken bygger på rapporten fra dette arbeidet.

Forsvarsbygg anbefaler at Riksantikvaren vurderer noe mer interiørfredning enn i forslaget som var sendt på høring, for å sikre historisk dokumentasjon og ivareta opplevelsen av de opprinnelige interiørene, tross senere endringer. Forsvarsbygg mener at soveromsfløyen i 1. etasje har høy verneverdi. Her er romstrukturen tilnærmet intakt, med midtkorridor og soverom/forgang/skap, samt mange bygningsdetaljer. Det er potensial for enkel tilbakeføring med opprinnelige/avdekte overflater og farger. I Gammelstasjonen er trolig trapperom, enkelte dører og bygningsdetaljer bevart fra gjenoppbyggingen etter krigen. Det er synd om disse elementene ikke blir ivaretatt.

Forsvarsbygg påpeker også at selvskudd for isbjørn på brinken ved fyret, ikke er omtalt i fredningsforslaget, verken som del av fredningens omfang eller i listen over utendørs elementer som *ikke* er omfattet av fredningen. Forsvarsbygg mener at selvskuddkassen får et svakt vern ved å stå innenfor det fredete området uten at den nevnes særskilt. Det er kulturhistorisk interessant at stasjonens ansatte drev fangst frem til fredningen av isbjørn i 1973. Forsvarsbygg anbefaler at Riksantikvaren innlemmer selvskuddkassen i fredningen selv om dette er på siden

av fredningen formål. (Vedlikehold kan begrenses til forefallsforsinkende tiltak, jf. rådende verneideologi for denne typen kulturminner på Svalbard.)

Forsvarsbygg mener at det bør fremkomme tydeligere at bygningsbeskrivelsene i hovedsak bygger på Forsvarsbyggs registreringer i 2021, med full henvisning til rapporten. Dette er ryddig i forhold til kreditering, samtidig som det kan være nyttig for fremtidige lesere/forvaltere å gjenfinne hvor informasjon og tolking av bygningshistorikk stammer fra. Forsvarsbyggs rapport inneholder flere illustrasjoner og noe mer historikk enn Riksantikvarens dokumentasjonsvedlegg. Det vil styrke fredningsforslaget om anvendte kilder oppgis, med titler som er sporbare.

Kommentarer til Forsvarsbygg sine merknader:

Riksantikvaren er enig med Forsvarsbygg i at det er flere elementer ved Isfjord radio enn det som er foreslått fredet som har stor kulturhistorisk verdi, herunder både interiør og fangstinnretninger. Riksantikvaren har likevel valgt å holde interiørfredning til et lite og svært begrenset utvalg som tydelig støtter opp under fredningens formål. Det innebærer selvsagt ikke at Riksantikvaren ikke ser positivt på at også ytterligere interiører og andre elementer blir ivaretatt.

Når det gjelder selvskuddkassen for isbjørn som Forsvarsbygg mener bør inkluderes i fredningen, har Riksantikvaren vurdert dette. Det finnes to selvskuddkasser innenfor området som fredes, i tillegg til andre i nærområdet. Selv om disse har hatt en viktig funksjon for bosetningen på Isfjord radio, har vi vurdert at de ikke er så sentrale for fredningsformålet at fredning er rette virkemiddel. Vi håper selvsagt likevel at disse blir ivaretatt som historiefortellende elementer på stasjonen.

Riksantikvaren takker for Forsvarsbygg sin rapport med dokumentasjon av bygningene på Isfjord radio. Når det gjelder kilder og referanser som er bruk er dette nå ført inn i dokumentasjonsvedlegget.

Merknader fra Tore S. Paulsen (tidligere ansatt ved Isfjord radio):

Tore S. Paulsen ønsker at også teknisk sambandsutstyr som befant seg på stasjonen da den ble nedlagt blir inkludert i fredningen. Paulsen ønsker også at skriftlig og fotografisk dokumentasjon blir gjenfunnet og satt opp som informasjon om stasjonens virksomhet.

Kommentarer til Paulsens merknader:

Riksantikvaren har valgt å ikke frede teknisk sambandsutstyr ut over selve parabolantenna og antennenårnet. Vi ser imidlertid positivt på et initiativ fra eier, brukere, venneforeningen eller andre for å samle, dokumentere og ivareta tekniske utstyr og dokumentasjon om stasjonen.

Merknader fra Arnold Tørum (tidligere ansatt ved Isfjord radio):

Arnold Tørum har sendt opplysninger om at man tidligere hadde en «stasjonslogg» på Isfjord radio for å sikre god erfaringsoverføring ved mannskapsbytte. Det er usikkert om loggen fortsatt finnes, men den bør tas vare på og brukes hvis den fortsatt eksisterer. Tørum mener også at hyttene ved Linnévannet (Linnéhytta og Terjebu), hytta på Båtodden og Bjørset-hytta nær

Orusten, bør omtales som en del av kulturmiljøet på/ved Isfjord radio. Hyttene var viktige for besetningen for å få en avveksling i hverdagen.

Kommentarer til Tørum sine merknader:

Informasjon om stasjonsloggen er nyttig. Riksantikvaren håper at loggen fortsatt finnes og blir tatt vare på og tilgjengeliggjort for besøkende på Isfjord radio. Når det gjelder hyttene er Riksantikvaren enig i at disse har vært viktige for besetningen på Isfjord radio. Avveksling i hverdagen og tilgang til ulike fritidsaktiviteter var viktig for å kunne ha en helårsbosetning på Isfjord radio. Sammen med jakt og fangst av rev og isbjørn, har hyttene her spilt en viktig rolle. Riksantikvaren har likevel vurdert at hyttene ikke er så sentrale for fredningsformålet at fredning er rette virkemiddel. Vi håper selvsagt likevel at hyttene blir tatt vare på, og at sammenhengen med Isfjord radio blir gjort kjent og formidlet.

Justering av fredningsforslag etter høring

Med bakgrunn i de innkomne merknadene til fredningsforslaget er det gjort flere mindre endringer i omfang, formål og fredningsbestemmelser. Følgende endringer er gjort:

Redusert omfang av interiørfredning

Med bakgrunn i de innkomne merknadene til fredningsforslaget er omfanget av interiørfredning noe redusert. Antallet fredete soverom i Hovedstasjonen er redusert fra seks til tre, og trapperom og inngangsparti er utelatt. For å tydeliggjøre begrunnelsen for utvalget av interiørfredning er det også lagt til en presisering i formålet med interiørfredningen. Denne delen av formålet lyder nå: *Formålet med fredningen er også å bevare et utvalg interiører som viser teknologisk spesialisering (tekniske rom i Hovedstasjonen og Telenorhytta), hvordan bemanningen har bodd (soverom i Hovedstasjonen) og særlig tilpassing til arktisk helårsbemanning (vanntanker og rom for snøsmelting i kjeller i Hovedstasjonen).*

Det er også gjort et tydeligere skille mellom interiørfredning i Hovedstasjonen og interiørfredning i Telenorhytta for å klargjøre at toalettfasiliteter i sistnevnte ikke er omfattet av fredningen.

Værvarsling er erstattet med meteorologiske tjenester

For å tydeliggjøre at meteorologiske tjenester omfatter mer enn bare tradisjonell temperaturmåling og værobservasjon, er begrepet *værvarsling* erstattet med *meteorologiske tjenester* flere steder i det endelige fredningsvedtaket.

Informasjon om eiendomsforhold for grunneiendommen er korrigert

Informasjon om hvem som er eier av grunnen i det fredete området er korrigert. Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet er eier av grunnen.

Den gamle værstasjonen har fått korrekt navn

Den lille værstasjonen/temperaturhytta som er omfattet av fredningen, kulturminne-id 93240-78, er ikke lenger i bruk. For å unngå sammenblanding med ny værstasjon som er i bruk, men som ikke er omfattet av fredningen, omtales den fredete værstasjonen som *den gamle værstasjonen*.

Endringer knyttet til solcelleanlegg

I Sysseimesteren på Svalbard sitt vedtak 6. juli 2022, med endring i vedtak 29. november 2022, ble det gitt tillatelse til solceller på tak til boligdelen av Hovedstasjonen, Polarbrakka og Båthuset. I forslag til fredning var denne tillatelsen gjengitt i forslag til fredningsbestemmelser punkt l). Etter høring av fredningsforslaget er solcelleanleggene montert på de aktuelle bygningene. Bestemmelsen fra fredningsforslaget er derfor tatt ut. I stedet er det presisert at solcelleanleggene ikke inngår i fredningen, og at utbedring, fornying eller fjerning av disse kan gjennomføres uten dispensasjon.

Justering av fredningsbestemmelser

- Bestemmelse c) er noe justert for å tydeliggjøre at det også kan gis dispensasjon for nødvendige konstruksjoner knyttet til meteorologiske tjenester eller klimaforskning, samt etablering av ny hundegård.
- Bestemmelse g) fra fredningsforslaget er delt i to (ny g) og ny h)) for å skille tydelig mellom tiltak knyttet til energieffektivisering av eksisterende bygg og klimagassutslipp på den ene siden (g), og opprydding og fjerning av forurensing og miljøskadelige stoffer på den andre siden (h). Til punkt g) er det også tilføyd at det kan gis dispensasjon for nødvendige konstruksjoner for å realisere dette.
- Som følge av todelingen av bestemmelse g) fra fredningsforslaget har de etterfølgende bestemmelsene fått ny bokstavangivning.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med svalbardmiljøloven § 41.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløkken
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Dokumentasjonsvedlegg

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Kystverket - Hovedkontoret		Postboks 1502	6025 ÅLESUND
MARLINK AS		Postboks 433	1327 LYSAKER
Nærings- og fiskeridepartementet		Postboks 8090 Dep	0032 OSLO
Store Norske Spitsbergen Grubekompani		Postboks 613	9171 LONGYEARBYEN
Telenor Svalbard AS		Postboks 488	9171 LONGYEARBYEN

Kopi til: Sysselmesteren på Svalbard, Postboks 633, 9171 LONGYEARBYEN/
 Forsvarsbygg, Postboks 405 Sentrum, 0103 OSLO/ Longyearbyen lokalstyre, Postboks 350, 9171
 LONGYEARBYEN/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Visit
 Svalbard AS, Boks 323, 9171 LONGYEARBYEN/ Meteorologisk institutt, Postboks 43 Blindern,
 0313 OSLO/ BASECAMP EXPLORER SPITSBERGEN, P.O.Box 316, 9171 LONGYEARBYEN/
 Isfjord Radios Venner, Ørsnesalleen 2 A, 3120 NØTTERØY/ Tore S. Paulsen/ Arnold Torum